

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

8-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 8 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Baxranov Sherzod

O'ZBEKISTON SSRDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI YECHIMINI TOPISHDA BUTUNITTIFOQ PAXTACHILIK ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI O'RNI	10-16
---	-------

Bazarbayeva Nilufar Anorbayevna

MILLIY HUNARMANDCHILIK: USTA-SHOGIRD MUNOSABATLARNING TRANSFORMATSION JARAYONLARI	17-21
--	-------

Sattarova Marhabo Mamatovna

O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOLERANTLIK VA UNING MADANIY-SIYOSIY JARAYONLARIGA TA'SIRI	22-30
--	-------

Raxmatov Mirjon

BUXORO VILOYATIDA BOJXONA TIZIMINING SHAKLLANISHI TARIXIDAN	31-38
---	-------

To'xtasinov Mira'zam

SOMONIYLAR DAVLATI: HARBIY ISLOHOTLAR VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI	39-42
---	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kuliboyev Azamat Shonazarovich

DAVLAT SEKTORIDA HISOBNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	43-48
---	-------

Azgarov Abdumutalib

INTERNET-MARKETINGNING UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA QO'LLANILISHI HOLATI TAHLILI	49-56
---	-------

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

IMPACT OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT CLIMATE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	57-60
--	-------

Otabekov Javdod

GO'SHT YETISHTIRISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI	61-68
--	-------

Navruzov Dilshod Ismatullayevich

AKSIYADORLIK JAMIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA'MINLASH	69-74
--	-------

Uralov Temur Boxodir o'g'li

ENERGETIKA KORXONALARI AUDITI NATIJALARINI Hujjatlashtirish VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	75-81
--	-------

Samandarov Og'abek

ENERGIYA XAVFINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA ARDL MODELINING AHAMIYATI	82-86
---	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yuldashev Rustam Daniyrovich

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA FALSAFIY TARBIYANING JAMIYAT

RIVOJLANISHIDAGI O'RNI 87-93

Adilov Zafar Yunusovich

ATROF-MUHIT TA'LIMI VA EKOLOGIK ONG: BARQAROR KELAJAK SARI YO'L 94-98

Berdikulova Surayyo Aslamovna

IJTIMOIIY ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI ME'YORLARINING SHAKLLANISHI 99-104

Taniqulov Jonibek Ashirkulovich

ZAMONAVIIY O'ZBEKISTON JAMIYATI SHAROITLARIDA TA'LIM MADANIYATI 105-113

Yarbaev Xasan Xazratqulovich

JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASH:

MILLIIY VA GLOBAL XAVFSIZLIK KONTEKSTIDA TAHLIL 114-118

Maxsudjonov Kamronjon

MA'RIFIY TASHKILOTLAR TIZIMINING SHAXS MA'NAVIIY MADANIYATIGA

TA'SIRINING IJTIMOIIY-FALSAFIY AHAMIYATI 119-123

Qo'chqarov Oybek G'ulomovich

INDUSTRIYA 4.0 DAVRIDA TA'LIM VA KASB-HUNAR INTEGRATSIYASI:

IJTIMOIIY-FALSAFIY YONDASHUV 124-128

Otaqulov Elyor Madiyrovich

EKOLOGIK KONFLIKTNING FALSAFIY MOHIYATI 129-136

Mamatqulov Rashid Pazilbekovich

TUSHUNCHA USTIDA MANTIQUIY AMALLAR 137-141

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Niyazov Ravshan Turakulovich

SKOTT TUROVNING "AYBSIZLIK PREZUMPSIYASI" ROMANIDA DIALOGLAR

XUSUSIYATI VA PERSONAJLAR XARAKTERISTIKASI 142-148

Yunusova Xilola Ravshan qizi

KONSEPTUAL INTEGRALLASHUV: O'ZBEK TILIDAGI

"V+(I)B YURA TURMOQ" ANALITIK ASPEKTUAL QURILMA TAHLILI MISOLIDA 149-154

Absalamova Gulmira Sharifovna

LINGVOSEMANTIK YONDASHUVDA ADABIY-LUG'AVIIY TERMINLARNING

NAZARIY TAHLILI: KRIS BOLDIK LUG'ATI ASOSIDA 155-158

Dadajanova Aziza Karimullayevna

THE ROLE OF CULTURAL CONTEXT IN TRANSLATION:

A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE 159-170

Bahromjonova Shahnoza Xolmatovna

YAPON XALQ ERTAGIDA TURFA VARIANTLILIK HAMDA ERTAKDAGI

RAMZIIY MA'NOLAR: "MOMOTARO" (SHAFTOLIDAN TUG'ILGAN BOLA)

ERTAGI MISOLIDA 171-175

Babajanova Iqbol Salomaddinovna

SHAXS OTLARINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI 176-180

<i>To'xtayeva Sarvinoz</i> DUNYO VA O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA ETNONIMLARNING O'RGANILISHI	181-184
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> TED XYUZ VA IBRAYIM YUSUPOV SHE'RIYATIDA POETIK ILHOM MANBALARI QIYOSI	185-189
<i>Ismatullayeva Nargiza, Qosimova Malika Xurshidovna</i> CHALLENGES AND INNOVATIONS IN SIMULTANEOUS INTERPRETER TRAINING IN CHINESE UNIVERSITIES: THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN PEDAGOGY	190-195

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>O'rinboyev Rustamjon</i> A SOCIO-LEGAL ANALYSIS OF THE EVERYDAY TRANSNATIONAL LIVES OF UZBEK MIGRANTS IN RUSSIA	196-206
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> YER NIZOLARINI SUDLARDA KO'RISH TARTIBI	207-212
<i>G'ofurova Dilafruz</i> AYOLLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN HAYOTGA QARSHI JINOYATLARNING KRIMINALISTIK TAVSIFI: NAZARIY VA AMALIY MUAMMOLAR	213-218
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> PROKUROR TAQDIMNOMASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MASALALARI	219-223
<i>Juraeva Asal</i> OBSTACLES IN ENFORCING ICA AWARDS IN UZBEKISTAN	224-228
<i>Ходжаева Шурин</i> ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И ОБЪЁМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ООН В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЗДОРОВЬЯ	229-239
<i>Imomniyozov Doniyorbek</i> SUN'IY INTELLEKT SOHASIDA ALGORITMIK JAVOBGARLIK: IJTIMOIY, HUQUQIY VA TASHKILIY YONDASHUVLAR	240-250
<i>Asadov Shahriddin Faxriddinovich</i> XIZMATLAR TUSHUNCHASINING HUQUQIY VA IQTISODIY TAHLILI: SIVILISTIK DOKTRINA NUQTAI NAZARIDAN	251-254
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ АНТИДЕМПИНГОВЫХ И КОМПЕНСАЦИОННЫХ ПОШЛИН В РАМКАХ ВТО И УЗБЕКИСТАНА	255-262
<i>Anarbayev Eldor</i> KONSESSIYALARNI XORIJIY DAVLATLARDA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH	263-269
<i>Ibrohimov Azimjon</i> KORPORATIV IMKONIYATLAR DOKTRINASI: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY QONUNCHILIK	270-278

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Qurbonov G'ulomjon G'afurovich</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISHNING METODLARI, SHAKLLARI VA VOSITALARI	279-285
--	---------

<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i> TRANSFORMATIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING KOMPETENTLIK YONDASHUVI BILAN BOG'LIQLIGI	286-293
<i>Muxammadjonov Muslimbek</i> OLIY TA'LIMDA TALABA MARKAZLI YONDASHUVNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI ...	294-302
<i>Khabibullaeva Dilshoda</i> FUNCTIONS OF CODE-SWITCHING IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING CLASSROOMS IN UZBEKISTAN	303-309
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi</i> INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJODIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI	310-314
<i>Hamidov Sherhali Shirinovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI VA YO'NALISHLARI	315-320
<i>Sattoriy Shohruh</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	321-325
<i>Tadjiyeva Nodira Yusupjanovna</i> TALABALARDA MUOMALA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA KOMMUNIKATSIYA JARAYONINING AHAMIYATI	326-331
<i>Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna</i> "NURLI MASKAN" TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOY HAYOTGA TAYYORLASH BO'YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O'RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI	332-336
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> TO THE CONTENT OF PRACTICAL CLASSES ON THE MODULE "DECISION SUPPORT SYSTEMS" OF THE ACADEMIC DISCIPLINE "INFORMATION TECHNOLOGIES IN MANAGEMENT"	337-341

Received: 20 July 2025
Accepted: 5 August 2025
Published: 10 August 2025

Article / Original Paper

ISSUES RELATED TO THE PROSECUTOR'S SUBMISSION AND WAYS TO SOLVE THEM

Komilov Avazbek Bokijonovich

The Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan,
Head of Department, PhD in Law, Associate Professor

Abstract. This article is devoted to the issues of solving problems related to the application of the prosecutor's submission in the practice of supervising the execution of laws. The author discusses a number of systemic problems associated with the prosecutor's submission used in the direction of supervising the execution of laws. These include: indicating in the submissions that the execution of documents that are not regulatory is checked, submitting presentations to a body (an official) that does not have the authority to eliminate the violation of the law, failure to properly monitor the execution of the submitted presentations, failure to ensure the participation of prosecutor's office employees in the discussion of submission. The author has developed scientifically based proposals to solve these problems.

Keywords: prosecutor, acts of prosecutorial supervision, prosecutor's submission, violation of the law, reason, condition.

PROKUROR TAQDIMNOMASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MASALALARI

Komilov Avazbek Bokijonovich,

O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi

kafedra boshlig'i, yu.f.f.d.(PhD), dotsent

E-mail: komilov02011985@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqola qonunlar ijrosi ustidan nazorat amaliyotida prokuror taqdimnomasini qo'llash bilan bog'liq muammolar va ularni bartaraf etish masalalariga bag'ishlangan. Maqolada muallif qonunlar ijrosi ustidan nazorat yo'nalishida qo'llaniladigan prokuror taqdimnomasi bilan bog'liq tizimli muammolar haqida so'z yuritadi. Ularga: taqdimnomalarda normativ hisoblanmaydigan hujjatlar ijrosi tekshirilganligini ko'rsatish, taqdimnomalarni qonun buzilishini bartaraf etish vakolatiga ega bo'lmagan organga (mansabdor shaxs) kiritish, kiritilgan taqdimnomalar ijrosini lozim darajada nazorat qilmaslik, taqdimnoma muhokamasida prokuratura xodimlarining ishtiroki ta'minlanmasligi kabilarni kiritadi. Muallif tomonidan ushbu muammolarni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: prokuror, prokuror nazorati hujjatlari, prokuror taqdimnomasi, qonun buzilishi, sabab, shart-sharoit.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I82025N34>

O'zbekiston Respublikasi "Prokuratura to'g'risida"gi Qonunining 40-moddasiga asosan, prokuror qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish to'g'risidagi taqdimnomani qonun buzilishini bartaraf etish vakolatlariga ega bo'lgan organga yoki mansabdor shaxsga kiritadi. Taqdimnoma darhol ko'rib chiqilishi va ko'rilgan chora-tadbirlar to'g'risida bir oylik muddat ichida prokurorga yozma ravishda ma'lum qilinishi lozim [1].

Taqdimnoma qonunlar ijrosi yuzasidan o'tkaziladigan prokuror tekshiruvlari yakuniga ko'ra amaliyotda nisbatan ko'proq murojaat qilinadigan nazorat hujjati sanaladi. Xususan, prokuratura organlari tomonidan 2024-yilda qonunlar ijrosi ustidan nazorat yo'nalishida qo'llanilgan jami 133 ming ortiq prokuror nazorati hujjatlarining 19160 tasi yoki 14 foizini taqdimnoma tashkil etgan.

Biroq, tadqiqot jarayonida prokuror taqdimnomalarini o'rganish shundan dalolat berdiki, taqdimnomani tayyorlash, kiritish va uni ijrosini nazorat qilish borasida ko'plab tizimli kamchiliklarga yo'l qo'yilmoqda. O'z navbatida, ushbu tizimli xato va kamchiliklar kiritilayotgan taqdimnomalarning sifati, samaradorligi va ta'sirchanligiga o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

Chunonchi, taqdimnoma nazorat hujjati bilan bog'liq yo'l qo'yilayotgan xato-kamchiliklarga quyidagilarni kiritish mumkin bo'ladi:

birinchidan, taqdimnomalarda o'z kuchini yo'qotgan normativ — huquqiy hujjatlar ijrosi tekshirilganligi ko'rsatilgan;

ikkinchidan, taqdimnomalarda prokurorlar tomonidan tekshirilayotgan sohaga doir munosabatlarni tartibga soluvchi aniq normativ — huquqiy hujjatlarni emas, balki normativ hisoblanmaydigan hujjatlar, jumladan, korxona, muassasa va tashkilotlarning ta'sis hujjatlari yoki Bosh prokuror sohaviy buyruqlari ijrosi tekshirilganligi ko'rsatilgan;

uchinchidan, ba'zi hollarda taqdimnomalar qonun buzilishini bartaraf etish vakolatiga ega bo'lmagan organ yoki mansabdor shaxsga kiritilgan;

to'rtinchidan, hisobot ko'rsatkichlarini sun'iy oshirib ko'rsatishga urinish oqibatida bir xil mazmundagi taqdimnomalarni bir necha organ yoki mansabdor shaxsga kiritish holatlari ham aniqlangan;

beshinchidan, ayrim holatlarda prokurorlar tomonidan kiritilgan taqdimnomalar ijrosi lozim darajada nazorat qilinmagan, ularni ko'rib chiqish natijasi bo'yicha mas'ul idoralar tomonidan berilayotgan javoblarga tegishli baho berilmay, shunchaki tekshirish materialiga qo'shib qo'yish bilan cheklanilgan;

oltinchidan, Bosh prokurorning 12.09.2017 yildagi 140-son buyrug'ining nazorat tadbirlari natijalari bo'yicha kiritilgan taqdimnomalar muhokamasida prokuratura organlari xodimlarining ishtiroki majburiyligi haqidagi talablarga to'liq rioya qilinmagan;

yettinchidan, taqdimnomalarda qonunbuzilishida aybdor shaxslar aniq ko'rsatilmagan, ularning g'ayriqonuniy xatti-harakatlari ravshan ochib berilmagan (*ushbu kamchilik o'rganilgan taqdimnomalarning 25 foizida uchragan*);

sakkizinchidan, taqdimnomalarning tavsif-asoslantirish qismida prokuror talablari kuchsiz asoslantirilgan (*o'rganilgan prokuror taqdimnomalarning 20 foizida uchragan*);

to'qqizinchidan, taqdimnomalarning xulosa qismida prokurorning qonunbuzarliklarni bartaraf etish yuzasidan talablari iltimosnoma tarzida shakllantirilib, "tegishli chora-tadbirlar qabul qilinsin" tarzidagi umumiy jumladan foydalanilgan, prokuror pozitsiyasi aniq ifodalanmagan (*o'rganilgan taqdimnomalarning 30 foizida uchragan*).

Shu o'rinda qayd etish o'rinliki, amaliyotda prokuror taqdimnomasini ko'rib chiqish bilan bog'liq eng keng tarqalgan muammo shundaki, taqdimnomada ko'rsatilgan qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlar bartaraf etish to'g'risidagi prokuror talablari ko'pincha haqiqatda bajarilmay bajarilmay qolmoqda[2].

Mazkur salbiy holat taqdimnomada ko'rsatilgan talablarning majburiy ijro etish kuchiga ega emasligi bilan uzviy bog'liq, nazarimizda. Bu masalada E.Islamova va I.Imanovlarning fikricha, prokuror taqdimnomasi va protestida ko'rsatilgan talablarning majburiy ijro etish kuchiga ega emasligi, tabiiyki, ularning samaradorligini pasaytiradi. Shu sababli, ba'zi olimlar prokurorning qonun bilan berilgan vakolatlardan kelib chiquvchi barcha talablarining ijrosi majburiy ekanligiga oid normani "Prokuratura to'g'risida"gi Qonunga kiritilishi lozimligini ta'kidlashadi [3].

Nazarimizda, ushbu muammoni keltirib chiqarayotgan yana bir sabab shundaki, aksariyat taqdimnomalarning xulosa qismida prokuror tomonidan qonunbuzarlikni bartaraf etishning aniq usuli ko'rsatilmagan, "yo'l qo'yilgan qonun buzilishi bartaraf etilsin" yoki "aniqlangan qonun buzilishini bartaraf etish bo'yicha choralar ko'rilsin" kabi umumiy mazmundagi talablar ko'rsatiladi [4].

Vaholanki, prokuror taqdimnomasi darhol ko'rib chiqilishi va ko'rib chiqilgan kundan boshlab 30 kun ichida unda ko'rsatilgan qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlar qabul qilinishi shart va bu prokuror tomonidan qat'iy nazorat qilinishi lozim. Ammo, amaliyotda ushbu talabga rioya etilishi ustidan nazorat lozim darajada amalga oshirilmasligi oqibatida, yuqoridagi kabi jiddiy kamchiliklar sodir bo'lmoqda.

Chunonchi, tadqiqot jarayonida olib borilgan o'rganishlarda Samarqand, Farg'ona, Qashqadaryo va Toshkent viloyatlari hamda Toshkent shahar prokuratura organlari tomonidan tekshirish natijalari bo'yicha kiritilgan taqdimnomalarga asosan ko'rilgan choralar ustidan yetarlicha nazorat o'rnatilmaganligi oqibatida aniqlangan qonunbuzilish holatlarini bartaraf qilish yuzasidan mutasaddi idoralar tomonidan chora-tadbirlar amalga oshirilmasdan qolib ketganligi aniqlangan.

Masalan, Piskent tumani prokuraturasi tomonidan ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi nazorat bo'yicha tuman inspeksiyasi va "Toza hudud" DUK faoliyatini tekshirish natijalari bo'yicha 20 dan ortiq qonunbuzarliklar, sohaga oid normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni bajarmaslik holatlari aniqlanib, 01.03.2019-yilda inspeksiya boshlig'i nomiga taqdimnoma kiritilgan. Biroq, ushbu taqdimnomani ko'rib chiqish natijalari bo'yicha inspeksiya tomonidan yuborilgan javob xatida xato va kamchiliklarga yo'l qo'ygan xodimlar intizomiy javobgarlikka tortilganligini ma'lum qilish bilan cheklanilgan. Vaholanki, taqdimnomada ko'rsatilgan qonun buzilishi holatlari bartaraf qilinmagan yoki ularni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlar rejasi ishlab chiqilmagan.

Umuman olganda, prokuror taqdimnomasida ko'rsatilgan qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish to'g'risidagi prokuror talablarining umuman yoki lozim darajada ijro etilmasligi qonuniylik ahvolining yomonlashuviga, fuqarolarning huquq hamda erkinliklari, jamiyat va davlatning qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarining ta'minlanmasligiga olib keladi.

Bizningcha, yuqorida qayd etilgan muammoning yechimi sifatida "Prokuratura to'g'risida"gi Qonunning 40-moddasiga prokuror taqdimnomasida ko'rsatilgan qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish to'g'risidagi prokuror talablarining ijro etilishi majburiyiligi, taqdimnoma kelib tushgan kundan boshlab bir oylik muddat ichida mazkur qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish bo'yicha aniq

chora-tadbirlar qabul qilinishi shart ekanligini nazarda tutuvchi norma kiritish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Ta'kidlash lozimki, bu kabi mazmundagi norma "O'zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati to'g'risida"gi Qonunning 23-moddasida uchraydi. Xususan, ushbu moddaga ko'ra, davlat xavfsizlik xizmati davlat organlariga va boshqa tashkilotlarga yoki mansabdor shaxslarga huquqbuzarliklarning sodir etilishiga imkon yaratuvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etish to'g'risida ijro etilishi majburiy bo'lgan taqdimnomalar kiritish huquqiga ega hisoblanadi[5].

Shuningdek, xorij tajribasini o'rganish shuni ko'rsatdiki, yuqoridagi mazmundagi normalar MDHga a'zo mamlakatlarning "Prokuratura to'g'risida"gi qonunlarida ko'plab uchraydi.

Misol uchun, bu kabi huquqiy normalar "Rossiya Federatsiyasi prokuraturasi to'g'risida"gi Qonunining 6-moddasi[6], "Belarus Respublikasi prokuraturasi to'g'risida"gi Qonunning 8-moddasi[7], "Turkmaniston prokuraturasi to'g'risida"gi Qonunning 9-moddasi[8], "Tojikiston Respublikasi prokuraturasi to'g'risida"gi Qonunning 26-moddasi[9]da ham o'z aksini topgan.

Umuman olganda, nazorat amaliyotida prokuror taqdimnomasini qo'llash bilan bog'liq muammolarni o'rganish natijasiga ko'ra, prokuror nazorat amaliyoti, olimlarning qarashlari va xorijiy tajribadan (*Rossiya, Belarus, Tojikiston, Turkmaniston*) kelib chiqqan holda, prokuror taqdimnomasining sifati, samaradorligi va ta'sirchanligini kuchaytirish maqsadida O'zbekiston Respublikasining "Prokuratura to'g'risida"gi Qonunining 40-moddasini prokuror taqdimnomasida ko'rsatilgan qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish to'g'risidagi prokuror talablarining bajarilishi majburiyiligi, taqdimnoma kelib tushgan kundan boshlab bir oylik muddat ichida qonun buzilishi, uning kelib chiqish sabablari va bunga imkoniyat yaratib berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish bo'yicha aniq chora-tadbirlar qabul qilinishi shartligini nazarda tutuvchi norma bilan to'ldirish taklif etiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi "Prokuratura to'g'risida"gi Qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2025 y., 03/25/1022/0083-son.
2. Алхутова Е.Ю. Прокурорский надзор за исполнением законов об административной ответственности за правонарушения в сфере экономики: Дисс. ... канд. юрид. наук. – М.: Федеральное государственное казенное образовательное учреждение высшего образования "Академия Генеральной прокуратуры Российской Федерации", 2013. – С. 165.
3. Исламова Э.Р. Проблемы реализации полномочий прокурора при осуществлении «общего надзора» // «Крымский научный вестник», №1 (7) / 2016. – С. 230-233; Иманов И.А. Система и эффективность актов прокурорского надзора в противодействии коррупции в Республике Казахстан // «Юридическая наука и правоохранительная практика», №4 (34) / 2015. – С. 193.
4. Алхутова Е.Ю. Прокурорский надзор за исполнением законов об административной ответственности за правонарушения в сфере экономики: Дисс. ... канд. юрид. наук. – М.: Федеральное государственное казенное образовательное учреждение высшего образования "Академия Генеральной прокуратуры Российской Федерации", 2013. – С. 165.

5. “O‘zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati to‘g‘risida”gi Qonun // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 19.02.2024 y., 03/24/909/0133-son.
6. Федеральный закон Российской Федерация «О прокуратуре Российской Федерации» // Электрон манба: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_262/?ysclid=m8yr6z9f63262442322. (мурожаат вақти: 01.04.2025).
7. Закон Республики Беларусь «О прокуратуре Республики Беларусь» // Электрон манба: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H10700220>. (мурожаат вақти: 01.04.2025).
8. Закон Туркменистана «О прокуратуре Туркменистана» (новая редакция) // Электрон манба: <https://mejlis.gov.tm/single-law/144?lang=ru>. (мурожаат вақти: 01.04.2025).
9. Конституционный Закон Республики Таджикистан «Об органах прокуратуры Республики Таджикистан» // Электрон манба: <http://www.prokuratura.tj/legislation-rus/49-the-constitutional-law-of-the-republic-of-tajikistan.html>. (мурожаат вақти: 01.04.2025).

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 8 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).